

JÄRFÄLLA

Miljöplan 2023-2030

för Järfälla kommun med bolag

Antagen av kommunfullmäktige 2023-02-20

1. FÖRORD	4	6. INDIKATORER FÖR RESPEKTIVE MILJÖMÅL	22
2. INLEDNING	5	6.1. Minskad klimatpåverkan	22
2.1. Läsanvisning	5	6.2. Frisk luft	22
2.2. Miljöplanens relation till övriga styrdokument	5	6.3. God bebyggd miljö	22
2.3. Miljöplanen berör alla inom organisationen	7	6.4. Giftfri vardag	23
2.4. Miljöplanens relation till Agenda 2030, de nationella miljömålen samt de prioriterade regionala miljömålen	7	6.5. Ett rikt växt- och djurliv	23
3. MILJÖPOLICY FÖR JÄRFÄLLA KOMMUN	9	6.6. Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet	23
4. MILJÖMÅL	10	Bilaga 1: Förslag till åtgärder	25
4.1. Minskad klimatpåverkan	10	1.1. Minskad klimatpåverkan	25
4.2. Frisk luft	12	1.2. Frisk luft	28
4.3. God bebyggd miljö	13	1.3. God bebyggd miljö	29
4.4. Giftfri vardag	15	1.4. Giftfri vardag	30
4.5. Ett rikt växt- och djurliv	16	1.5. Ett rikt växt- och djurliv	31
4.6. Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet	17	1.6. Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet	32
5. STYRNING OCH UPPFÖLJNING	20	Bilaga 2: Ordlista	34
5.1. Miljömål	20		
5.2. Miljödiplomering	21		
5.3. Miljöutbildning	21		

1. FÖRORD

Miljö- och hållbarhetsfrågorna berör oss alla. I Sverige har vi goda förutsättningar att ställa om till ett hållbart samhälle. Vi kan också nå målet om att bli ett av världens första fossilfria länder. Då krävs engagemang på alla nivåer och mycket är på gång, även lokalt. Bland medborgarna växer intresset för delningsekonomi och ekologiska varor. Det är positivt, varje steg i rätt riktning är viktigt. Järfälla kommun ligger i framkant inom miljöområdet där vi jobbar brett med giftfri miljö i skola och förskola, miljöanpassade transporter, naturreservat med mera. Med ny teknik, konsekvent målstyrning och medvetna val i vardagen kan vi bättre ta tillvara våra gemensamma resurser.

2. INLEDNING

2.1. Läsanvisning

Miljöplanen inleds med kommunens miljöpolicy, som beskriver kommunens inriktning inom miljöområdet ur ett övergripande perspektiv. Sedan presenteras miljömål inom områdena minskad klimatpåverkan, frisk luft, god bebyggd miljö, giftfri vardag, ett rikt växt- och djurliv samt hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet. Varje område har ett inriktningsmål i kursiv text och mätbara effektmål. Styrning och uppföljning beskriver hur miljöarbetet ska styras och hur miljömålen följs upp. Med hjälp av indikatorer, som presenteras i planen, kommer kommunen att följa upp om miljöarbetet går i rätt takt och riktning. Förslag till åtgärder finns i bilaga 1 som ett stöd till nämnderna. Bilaga 2 är en ordlista för att tydliggöra innebörden av ord som nämns i miljöplanen.

2.2. Miljöplanens relation till övriga styrdokument

Miljöplanen och översiktsplanen är de överordnade styrdokumenterna för Järfäl-

la kommun och dess bolag inom ekologisk hållbarhet, vilket illustreras i bild 1.

Planen utgår från de globala målen i Agenda 2030, de nationella miljökvalitetsmålen och de regionalt prioriterade miljömålen. Mål inom ekologisk hållbarhet finns förutom i miljöplanen även i översiktsplanen, avfallsplanen, cykelplanen med flera. Uppföljning av mål i övriga styrdokument sker utanför miljöplanen.

Miljöplanen är det sammanhållande dokumentet inom ekologisk hållbarhet och den innehåller mål som inte finns i andra styrande dokument. Dock kan förslag till åtgärder även finnas i andra dokument.

2.2.1. Viable Cities Klimatkontrakt 2030

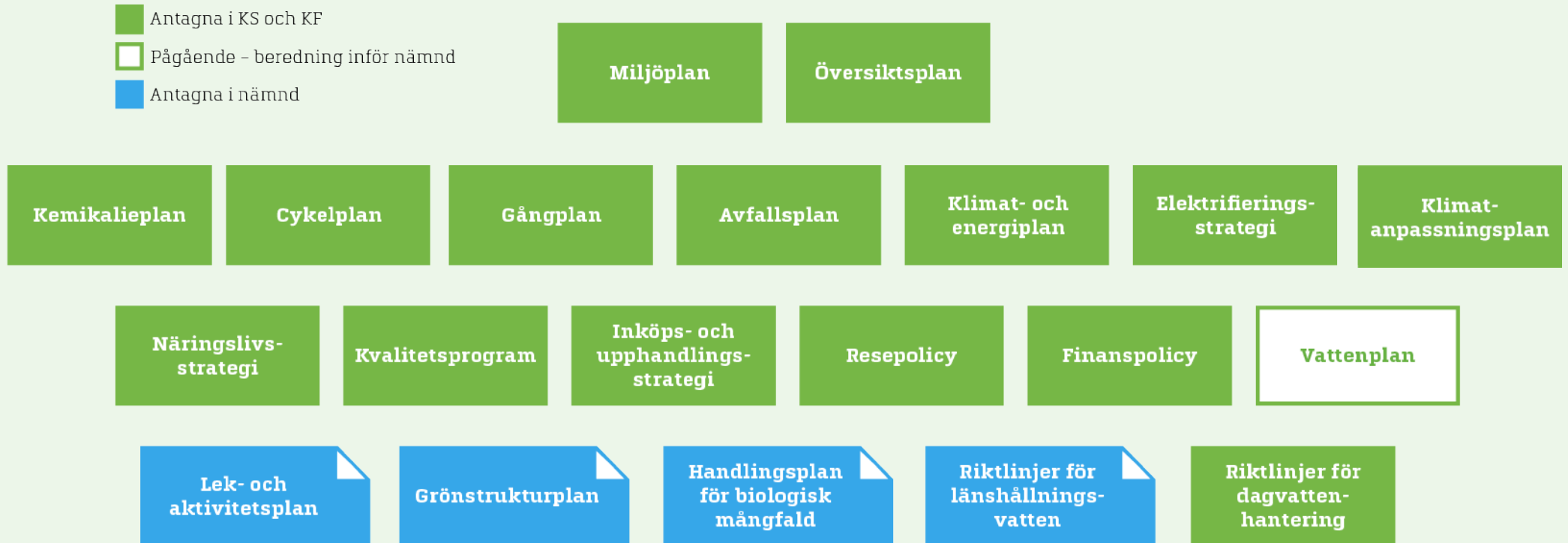
I december år 2020 signerade Järfälla kommun Viable Cities klimatkontrakt för första gången. Klimatkontrakt 2030 är en kraftsamling från svenska städer och myndigheter med syfte att säkra ett effektivt klimatsamarbete. Kontraktet uttalar kommunernas och

myndigheternas ambition att höja klimatomställningstempot med sikte på klimatneutrala städer år 2030. Detta ska uppnås genom ömsesidiga, långsiktiga åtaganden om investeringar inom klimat- och hållbarhetsområdet där myndigheterna stöttar och underlättar kommunernas insatser.

I en snabbt föränderlig omvärld utgör teknikutveckling och digitalisering avgörande verktyg för att minska behovet av fossila bränslen och nå målen i miljöplanen. De städer som signerat kontraktet förväntas även arbeta för att öka kommunens förmåga att samarbeta på nya, innovativa och effektiva sätt, samt involvera och engagera lokalt näringsliv och civilsamhälle i klimatarbetet.

Klimatkontraktet revideras årligen utifrån städernas utveckling och Järfälla kommun förväntas delta i de samverkans- och utvecklingsprojekt som genomförs inom ramen för kontraktet.

Bild 1. Bilden beskriver förhållandet mellan olika styrande dokument i Järfälla kommun inom området ekologisk hållbarhet. Den är ett nuläge november 2022 och det kommer att förändras över tid. Styrdokument i grönt är antagna i både KS och KF och styrdokument i blått avser styrdokument antagna i nämnd. Styrdokument som saknar fyllnadsfärg bereds inför nämnd.

2.3. Miljöplanen berör alla inom organisationen

Miljöplanens mål pekar ut vad kommunen och dess bolag ska uppnå. Miljöplanen berör alla inom kommunens verksamheter eftersom att de flesta i organisationen reser dagligen till och från arbetsplatsen eller i arbetet och använder energi och produkter. Miljöplanen berör även de anställda som möter barn och unga i vardagen och de som arbetar med inköp av material eller tjänster. Förslag på åtgärder (bilaga 1) beskrivs för att visa hur förvaltningar och bolag kan bidra till att nå de uppsatta målen.

2.4. Miljöplanens relation till Agenda 2030, de nationella miljömålen samt de prioriterade regionala miljömålen

Miljömålen och förslag till åtgärder i miljöplanen utgår från de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030, de nationella miljökvalitetsmålen och de prioriterade regionala miljömålen: begränsad miljöpåverkan, frisk luft, god bebyggd miljö, giftfri miljö, ett rikt växt- och djurliv samt ingen övergödning. Se bild 3 på följande sida hur dessa är integrerade i miljöplanen.

Bild 2. Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling.

16 nationella miljökvalitetsmål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Skyddande ozonskikt
- Säker strålmiljö
- Ingen övergödning
- Grundvatten av god kvalitet
- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt växt- och djurliv
- Myllrande våtmarker
- Storslagen fjällmiljö
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- God bebyggd miljö

Regionalt prioriterade miljökvalitetsmål

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- God bebyggd miljö
- Giftfri miljö
- Ett rikt växt- och djurliv
- Ingen övergödning

Det regionala målet integrerat i miljömål och förslag till åtgärder i miljöplanen

- Minskad klimatpåverkan och hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet
- Frisk luft
- God bebyggd miljö
- Giftfri vardag
- Ett rikt växt- och djurliv
- Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet

Knyter an till Agenda 2030-mål:

The image shows 17 icons representing the UN Sustainable Development Goals (SDGs). The icons are arranged in two rows. The first row contains goals 1 through 8, and the second row contains goals 9 through 17. Each icon is a small square with a number and a symbol representing the goal.

Bild 3. Beskriver hur Järfällas miljöplan knyter an till de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030, de nationella miljökvalitetsmålen samt de regionalt prioriterade miljökvalitetsmålen.

3. MILJÖPOLICY FÖR JÄRFÄLLA KOMMUN

Järfälla kommun präglas av miljöengagemang och strävar efter ständiga förbättringar inom miljöområdet. Järfälla ska vara en föregångskommun inom hållbar utveckling genom att skapa balans mellan ekologiska, sociala, ekonomiska och rumsliga värden. Syftet är att lämna över ett samhälle till kommande generationer där de stora miljöproblemen är lösta.

Järfälla kommun uppnår detta genom att:

- arbeta med ekologisk hållbarhet utifrån Agenda 2030, de nationella miljö kvalitetsmålen samt de regionalt prioriterade miljömålen
- eftersträva en hög kunskapsnivå inom miljöområdet och uppfylla krav i gällande miljölagstiftning
- stärka och utveckla samarbetet med andra kommuner, näringsliv och andra aktörer inom miljöområdet
- alltid beakta klimatet i upphandlingar samt ställa relevanta miljökrav
- miljöanpassa resor och transporter
- arbeta för en effektiv och miljöanpassad energi- och resursanvändning
- hushålla med mark, vatten och naturresurser
- utveckla kretsloppshantering för att minska miljöbelastningen och förebygga spridning av föroreningar
- underlätta för alla som vistas och verkar i Järfälla att agera hållbart
- beakta miljökonsekvenser vid alla relevanta beslut
- redovisa och informera om miljöarbetet
- arbeta för en hälsosam och frisk luft.

4. MILJÖMÅL

4.1. Minskad klimatpåverkan

4.1.1. Inriktningsmål

Järfälla som geografisk yta ska vara klimatneutralt 2030 och klimatpositivt 2050 och alltid sträva efter att energieffektivisera. Järfälla ska ta sitt ansvar för att bidra till det globala klimatmålet, i enlighet med Parisavtalet.

4.1.2. Effektmål

1. Utsläppen av växthusgaser (koldioxidekvivalenter) i Järfälla som geografisk yta ska minska med minst 15 procent per år.¹
2. De fossila utsläppen från tjänsteresor (privata bilar i tjänst, flyg och tåg) i kommunkoncernen ska minska med 75 procent till 2025 och med 90 procent till 2030 med basår 2015. De fossila utsläppen från pendlingsresor (resor till och från jobbet) från Järfälla kommuns anställda ska minska med 15 procent per år.
3. Energin som används i kommunens och bolagens egna verksamheter (utsläpp från kommunens fordon, uppvärmning av kommunens byggnader, el som köps från kommunens egna avtal) ska enbart vara förnybar och återvunnen senast år 2025.
4. Köpt energi i kommunens fastighetsbestånd ska minska med 34 procent per kvadratmeter till 2025 och med 45 procent till år 2030 med 2009 som referensår verka för att andel el för uppvärmning ska minska. Järfällahus ska minska köpt energi med 30 procent till 2030 med 2007 som basår.
5. Kommunen ska öka den installerade effekten av egenproducerad förnybar el i fastighetsbeståndet till 1 000 kW innan år 2025 och ytterligare 1 000 kW till 2030 (solenergi, vindkraft eller liknande).
6. Transporter som upphandlas av Järfälla kommun med bolag ska drivas av förnybar energi till 80 procent 2025 och 95 procent senast 2030.
7. Järfällas utbildningsverksamhet ska bidra till en matkonsumtion inom planetens gränser genom att koldioxidutsläppen för måltider maximalt ska uppgå till 11 kg koldioxidekvivalenter (CO₂e) per person och vecka senast 2024. En lunch i verksamheterna ska ligga på 0,5 kg/person och frukost och mellanmål ska tillsammans maximalt generera 0,5 kg/person (gäller för- och grundskola).
8. Järfälla ska främja forskning och utveckling av hållbara energiformer, inklusive lagringsmöjligheter för el och värme. Järfälla ska även aktivt arbeta med energieffektivisering i befintligt fastighetsbestånd.

¹ I enlighet med Järfällas koldioxidbudget som togs fram år 2017.

4.1.3. Koppling till andra styrande dokument

Klimatförändringar är ett av vår tids största miljöproblem. Huvudorsaken till detta miljöproblem är människans utsläpp av växthusgaser, framförallt koldioxid från förbränning av fossila bränslen. Detta område har därför prioriterats och höga mål formulerats.

Minskad klimatpåverkan har en stark koppling till översiktsplanen, där smart infrastruktur är ett av det viktigaste målen i detta sammanhang. Målet innebär bland annat att gång- och cykeltrafik ska prioriteras tillsammans med kollektivtrafik. Även översiktsplanens mål om urbana kvaliteter och kunskapssamhälle har bäring på minskad klimatpåverkan genom att de beskriver en förtätning i kollektivtrafiknära lägen och att hållbart byggande ska främjas.

Dessutom finns åtgärder och mål i ett flertal av kommunens styrdokument och handlingsplaner som berör målområdet minskad klimatpåverkan. Exempel på dessa är avfallsplan, masshanteringsstrategi, cykelplan, gångplan,

klimat- och energiplan, handlingsplan för klimatneutrala Barkarbystaden, elektrifieringsstrategi, resepolicy för Järfälla kommun, riktlinjer för nyanskaffning av fordon för Järfälla kommun och regler för att leasa, hyra och äga fordon i Järfälla kommun.

Området minskad klimatpåverkan bidrar till nedanstående mål i Agenda 2030 genom att minska utsläpp av växthusgaser, verka för en hållbar energiförsörjning, bidra till innovativa lösningar för mobilitet och bidra till en hållbar konsumtion via kommunens upphandlingar. Genom att arbeta med målen kan människors hälsa och välbefinnande öka när klimatet och miljön förbättras. Även medvetenheten kring hållbar och näringrik mat kan öka genom koldioxidekvivalentberäkningar per måltid samt genom att minska risken för att producera ett överflöd av mat som kan leda till onödigt matsvinn. Genom att minska klimatpåverkan och bidra till att bekämpa klimatförändringarna ges större möjlighet till matproduktion både i Sverige och globalt.

Området knyter an till dessa mål i Agenda 2030

4.2. Frisk luft

4.2.1. Inriktningsmål

Luften i Järfälla kommun ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

4.2.2. Effektmål

9. Det nationella målet om frisk luft ska eftersträvas och nås genom att minska exponeringen för skadliga halter av luftföroreningar i kommunen.
10. För att minska skadliga utsläpp från biltrafiken ska bilresor med förnybar energi stå för minst 70 procent av alla resor senast 2026 och minst 86 procent senast 2030.

4.2.3. Koppling till andra styrande dokument och system

Målområdet hanteras till stor del i översiktsplanen liksom målområdet god bebyggd miljö. Området återfinns även i kommunens kvalitetsprogram, cykelplan och gångplan.

Området frisk luft bidrar till nedanstående mål i Agenda 2030 genom att arbeta för minskade utsläpp av luftföroreningar och partiklar. Insatser inom hållbar mobilitet och grön infrastruktur leder till en mer hälsosam stadsmiljö och en minskad klimatpåverkan.

Området knyter an till dessa mål i Agenda 2030

4.3. God bebyggd miljö

4.3.1. Inriktningsmål

Järfälla kommun ska vara en förebild inom hållbar stadsutveckling och därmed säkra en hållbar utbyggnad i kommunen. Kommunen ska aktivt möta klimatförändringar genom att minska sårbarheten och ta tillvara möjligheter. I det arbetet beaktas ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter. Natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Järfälla ska verka för en attraktiv ljudmiljö och höga nivåer av buller ska förebyggas så långt det är möjligt. Kommunens sjöar och vattendrag ska uppnå god vattenstatus.

4.3.2. Effektmål

11. Vid planläggning av nya stadsdelar ska ett uppföljningssystem² för hållbar stadsutveckling följas.
12. Vid nybyggnation av kommunens och bolagens byggnader ska de certifieras minst enligt Miljöbyggnad nivå silver eller liknande. Vid större ombyggnationer ska certifiering av aktuell byggnad övervägas. Vid markanvisning ska byggaktörer följa ett system som motsvarar minst miljöbyggnad silver. Byggaktörer ska vid markanvisningsavtal delge kommunen uppföljningsstatistik av byggnaden när det efterfrågas av kommunen.
13. Till år 2026 ska minst 60 procent av allt dagvatten inom Bällstaåns

² Det kan vara framtagna kvalitetsprogram, övergripande miljö- och gestaltungsprogram eller certifiering enligt City Lab eller motsvarande. Systemet är ett verktyg för att bland annat nå god ljudmiljö, klimatanpassning, ekosystemtjänster, kretsloppshantering, yteffektiv markanvändning, hållbara transporter.

avrinningsområde och minst 40 procent av allt dagvatten inom Mälarens, Igelbäckens och Översjöns avrinningsområde genomgå rening. Allt tillkommande dagvatten ska genomgå rening.

14. Järfälla ska utveckla ett långsiktigt hållbart och robust samhälle som aktivt möter klimatförändringar genom att beakta klimat- och sårbarhetsaspekter i all planering och samhällsbyggande. Prioriterade åtgärder i Järfällas klimatanpassningsplan ska genomföras.
15. Järfälla ska verka för en god ljudmiljö genom att begränsa trafikbullret vid källan och årligen genomföra bulleråtgärder för såväl bostäder som rekreationsområden³ och andra offentliga platser. I bostadsområden⁴ och rekreationsområden i tätort ska riktvärdet på 55 dBA eftersträvas, för

³ Parker och grönområden nära bostadsområden.

⁴ Parker och grönområden nära bostadsområden.

friluftsområden ska rikvärdet 40 dBA efterföljas samt 50 dBA vid skolgårdar (lagkrav). Järfälla ska även verka för att bevara tysta platser.

4.3.3. Koppling till andra styrande dokument

Social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet genomsyrar kommunens översiktsplan och en stor del av intentionen för en god bebyggd miljö täcks in. Det övergripande målet i Järfällas översiktsplan är ”ett hållbart Järfälla”, där Järfälla vill skapa smart infrastruktur, urbana kvaliteter, levande natur och kultur, ett kunskapssamhälle och ett Järfälla för alla.

Dessutom finns mål i kommunens grönstrukturplan, framtagna kvalitetsprogram för stadsbyggnadsprojekt i Barkarbystaden och Veddesta, avfallsplan, cykelplan, fastighets- och lokalpolicy och lek- och aktivitetsplan som berör målområdet att skapa en god

bebyggd miljö. Riktlinjer finns också för dagvatten och länshållningsvatten. Vattenplan revideras och åtgärdsprogram för vatten tas fram, dessa dokument kommer också att ha beröringspunkter med en god bebyggd miljö, liksom det övergripande miljö- och gestaltungsprogrammet för Barkarbystaden.

Området god bebyggd miljö bidrar till nedanstående mål i Agenda 2030 genom att främja en hållbar stadsmiljö för samtliga invånare. En hållbar stad skapar förutsättningar för ett hälsosamt liv genom rekreation och tillgängliga mötesplatser. Genom att verka för biologisk mångfald och gröna värden kan viktiga ekosystemtjänster tas tillvara. Att klimatanpassa Järfälla bidrar till ökad hälsa och välbefinnande då risken för värmeböljor minskar. Samtidigt säkerställs tillgången till rent vatten och sanitet då arbetet bidrar till säkrad dricksvattenproduktionen och renare vattendrag.

Området knyter an till dessa mål i Agenda 2030

4.4. Giftfri vardag

4.4.1. Inriktningsmål

Järfälla kommun ska fasa ut farliga ämnen och minimera användningen av ämnen som kan skada människor och miljö. Exponering för markförorening ska minska inom kommunens markinnehav och förorenade områden ska saneras successivt. Arbetet ska ske med särskilt fokus på barns miljöer.

4.4.2. Effektmål

16. Andelen ekologiskt producerade livsmedel som köps in till kommunala verksamheter ska uppgå till 65 procent år 2024 och 80 procent till år 2030.
17. Alla kommunala verksamheter som omfattas av handlingsplaner för en giftfri miljö (byggnation, för- och grundskolor, gymnasieskolor samt upphandling och inköp) ska arbeta aktivt med åtgärderna i respektive handlingsplan samt för en ökad

medvetenhet kring ämnet. Handlingsplanerna ska vara genomförda senast 2024.

18. Kommunen ska senast 2024 göra en prioritering för i vilken ordning förorenade områden på kommunalt ägd mark ska åtgärdas. Åtgärdsprogram ska tas fram och arbete med åtgärder för de högst prioriterade områdena ska initieras senast 2025. Åtgärdsprogrammen ska vara genomförda senast 2030.

4.4.3. Koppling till andra styrande dokument

I Järfälla kommuns kemikalieplan, handlingsplanerna för giftfria byggnader, för- och grundskolor, gymnasieskolor samt upphandling och inköp finns åtgärder framtagna med syfte att bidra till målet om en giftfri vardag. I avfallsplanen finns mål om att minska avfallets farlighet, att avfallets mängd ska minskas och att kvaliteten på avfallet ska bli bättre genom förbättrad sortering.

Området giftfri vardag bidrar till nedanstående mål i Agenda 2030 genom

att arbeta med en hållbar matproduktion och minskad påverkan av skadliga kemikalier för både natur, djur och människor.

Området knyter an till dessa mål i Agenda 2030

4.5. Ett rikt växt- och djurliv

4.5.1. Inriktningsmål

Den biologiska mångfalden ska bevaras, nyttjas och utvecklas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer, ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas.

4.5.2. Effektmål

- 19.** Den sammanlagda arealen skyddad natur i Järfälla kommun ska öka från 2016 med minst 75 hektar innan år 2025. Ambitionen är att arealen skyddad natur ska utökas ytterligare fram till 2030.⁵
- 20.** De 8 prioriterade ekologiska landskapssambanden i Järfälla ska bevaras och utvecklas för att värna om arternas livsmiljöer.⁶

⁵ Omfattningen av utökningen kommer utredas som en del i framtagande av en ny Översiktsplan.

⁶ De 8 prioriterade ekologiska landskapssambanden återfinns i Järfällas Översiktsplan.

- 21.** Järfälla kommun ska ha en krontäckningsgrad⁷ på minst 30 procent i tätort vid nybyggnation och en krontäckningsgrad på minst 25 procent i befintliga tätorter till 2030.⁸

4.5.3. Koppling till andra styrande dokument

Detta målområde hanteras till stor del i översiktsplanen liksom målområdet god bebyggd miljö. Området hanteras även i kommunens grönstrukturplan, handlingsplan för ökad biologisk mångfald och kvalitetsprogram.

Området ett rikt växt- och djurliv bidrar till nedanstående mål i Agenda 2030 genom att skydda och utveckla värdefulla naturområden. Järfällas gröna och blå värden bidrar till ekosystemtjänster nödvändiga för oss människor, så som klimatreglering, vattenrening, matproduktion och rekreation.

⁷ Se ordlista för definition av krontäckning.

⁸ Tätorter är definierade i Järfällas kartverktyg.

Området knyter an till dessa mål i Agenda 2030

■ 4.6. Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet

4.6.1. Inriktningsmål

Järfälla kommun ska sprida miljökunskap så att anställda, invånare och organisationer i kommunen kan agera på ett sätt som ger positiva effekter för miljön och därigenom bidra till ett hållbart Järfälla. Järfälla kommun ska ställa relevanta klimat- och miljökrav och sträva efter cirkulär ekonomi. Järfällas finansverksamhet ska bidra till klimatneutralitet till 2030.

4.6.2. Effektmål

22. Vid upphandling av varor, tjänster och entreprenader inom kommunen och bolagen ska relevanta klimat- och miljökrav på avancerad nivå ställas, och spjutspetsnivå⁹ där det är ekonomiskt möjligt. Miljö, människors hälsa, djuromsorg, sociala

och arbetsrättsliga aspekter ska alltid beaktas när det är relevant med hänsyn till upphandlingens syfte.

23. Järfälla ska bidra till en cirkulär ekonomi och ge goda förutsättningar för avfallsminimering, återanvändning och återvinning genom cirkulär upphandling, återbruk och minskad resursanvändning.

24. Andelen miljömärkta inköp i kommunorganisationen ska uppgå till 50 procent år 2025 och 60 procent år 2030.¹⁰

25. Finansverksamheten ska bidra till minskad klimatpåverkan genom sin skuldförvaltning. Den externa låneskulden förpackas i gröna lån¹¹ där så är möjligt.

26. Konsumtionsbaserade utsläpp¹² för Järfällas invånare ska vara klimatneutrala senast 2045 och omställningen till en mer klimat- och resursanpassad livsstil ska uppmuntras och underlättas.

27. Alla förvaltningar och bolag ska ha ett strukturerat och organiserat miljöarbete i ett ledningssystem¹³ och samtliga anställda ska vara miljöutbildade.

28. Järfälla kommun ska verka för ett gott och inkluderande samarbete kring klimat- och miljöfrågor både lokalt och nationellt. Detta kan genomföras via exempelvis klimatnätverk för företag och organisationer samt övriga nätverk och sammanlutningar.

⁹ Enligt upphandlingsmyndighetens kriteriebibliotek.

¹⁰ Målet avser de inköp som görs via kommunens e-handelssystem.

¹¹ Hållbara investeringar enligt Kommuninvests ramverk kan märkas som gröna lån.

¹² Se ordlista för definition av konsumtionsbaserade utsläpp.

¹³ Järfälla använder Svensk Miljöbas.

4.6.3. Koppling till andra styrande dokument och system

Genom det miljödiplomeringsystem som används internt i Järfällas verksamheter höjs miljömedvetenheten hos kommunens anställda bland annat genom miljöutbildning.

I avfallsplanen finns mål och åtgärder om hållbar konsumtion, till exempel genom att minska avfallmängden och genom att öka återvinning och återbruk.

Området hanteras även i kommunens finanspolicy, näringslivsstrategi samt inköp- och upphandlingsstrategi.

Området hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet bidrar till nedanstående mål i Agenda 2030 genom att främja en god resurshushållning, ökad kunskap och innovation. Genom att samverka med lokalt näringsliv skapas förutsättningar för en snabbare omställning till ett klimatneutralt samhälle.

Området knyter an till dessa mål i Agenda 2030

5. STYRNING OCH UPPFÖLJNING

5.1. Miljömål

Miljömålen är gemensamma för hela organisationen. Det finns miljömål i miljöplanen, översiktsplanen, avfallsplanen, cykelplanen, gångplanen och kemikalieplanen. Kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och nämnder har det politiska ansvaret för att resurser till miljöplanens genomförande tillsätts. De ska i sina beslut verka för att de övergripande målen i miljöplanen uppnås genom att årligen genomföra åtgärder. Kommunstyrelsen ska ansvara för att samordna och följa upp miljöarbetet. Kommundirektören har det övergripande ansvaret för samordning och genomförande av miljöplanen. Kommundirektören ansvarar för att miljöarbetet redovisas för kommunstyrelse och kommunfullmäktige en gång per år.

Förvaltningscheferna, VD för Järfälla Näringsliv AB och VD i Järfällahus AB ansvarar för miljöfrågorna inom sina förvaltningar respektive bolag.

Målen i miljöplanen och därtill kopplade styrdokument ska så långt som

möjligt formuleras om till krav i avtal med externa utförare och entreprenader.

Målen i miljöplanen ska nås genom att respektive nämnd och bolag fattar beslut om vilka åtgärder som ska genomföras inom aktuell budgetperiod. Alla nämnder och bolag har ett ansvar för sitt bidrag till att miljömålen nås. Indikatorerna används sedan som måtvärden för målens uppfyllelse. De olika momenten ska följa den ordinarie budgetprocessen.

5.1.1. Budget

Miljöfrågorna är en del av förvaltningarnas ordinarie verksamhet och verksamhetsutveckling. I den ordinarie budgetprocessen ska nämnderna beskriva och budgetera för de åtgärder som de planerar att genomföra utifrån miljöplanen.

5.1.2. Verksamhetsplanen

Förvaltningarna tar årligen fram verksamhetsplaner och i dessa integreras de handlingsplaner som är kopplade till arbetet med miljödiplomeringen. Handlingsplanerna ska innehålla de åtgär-

der man planerar att genomföra under innevarande år. Detta kan vara åtgärder som föreslås i miljöplanen eller andra åtgärder som bidrar till att nå miljömålen.

5.1.3. Miljö i verksamhetsberättelsen

Uppföljning och utvärdering av miljöplanen och beslutade åtgärder ska ske årligen av kommunstyrelsen och nämnderna i samband med verksamhetsberättelsen och årsredovisningen. Uppföljning av indikatorerna sker även kontinuerligt på kommunens webbplats. I verksamhetsberättelsen ska förvaltningarna följa upp sitt miljöarbete och resultatet av åtgärderna i verksamhetsplanen.

5.1.4. Miljö i årsredovisningen

Järfälla kommuns miljöarbete ska redovisas som ett särskilt kapitel i årsredovisningen. I miljöredovisningen ska även en årlig avstämning mot målen i miljöplanen ske.

5.2. Miljödiplomering

Miljödiplomeringen är kommunens verktyg för att få miljöfrågorna att genomsyra hela kommunens verksamhet. De åtgärder som respektive nämnd och bolag fattar beslut om finns sedan med i de handlingsplaner som förvaltningarna tar fram i samband med miljödiplomeringen. Alla förvaltningar och bolag ska ha gällande diplom enligt Svensk miljöbas. Detta visar att kommunen ser miljöområdet som en central och viktig fråga i organisationen.

Miljö- och bygglovsnämnden bedriver tillsyn på såväl privata företag som kommunens miljöfarliga- och hälsoskyddsverksamheter för att säkerställa efterlevnaden av miljöbalken.

5.3. Miljöutbildning

All personal ska ha genomgått en grundläggande miljöutbildning eller på annat sätt skaffat sig grundläggande miljökunskap. Anställda som har arbetsuppgifter med särskilt stor miljöpåverkan ska ha genomgått en verksamhetspecifik miljöutbildning.

6. INDIKATORER FÖR RESPEKTIVE MILJÖMÅL

■ 6.1. Minskad klimatpåverkan

- Utsläpp av ton koldioxid/invånare (ton CO₂/år)¹⁴
- Koldioxidutsläpp från tjänsteresor och resor till och från jobbet per anställd och år (kg CO₂/anställd)
- Andel förnybar och återvunnen energi som används i kommunal verksamhet (andel)
- Andel förnybar energi för kommunens fordon (andel)
- Köpt energi i kommunens verksamhetslokaler (graddagskorrigerade kWh/kvadratmeter)
- Installerad effekt solenergi inom kommunal verksamhet (kW)
- Andel transporter upphandlade av kommunen som drivs på förnybar energi (andel)
- Utsläpp från måltider inom Järfälla kommuns utbildningsverksamhet i kg CO₂/person (koldioxidekvivalenter)
- Mängd matsvinn från kommunala utbildningsverksamheter per matgäst (kg/dag)

- Fjärrvärmeproduktion av förnybara energikällor inom det geografiska området, andel (procent)
- Slutanvändning av energi totalt inom det geografiska området, MWh/inv
- Antalet resor per invånare med kollektivtrafik per år (antal/år)
- Antal publika tankstationer för el, HVO, biogas, vätgas inom kommunen (antal)

■ 6.2. Frisk luft

- Utsläpp till luft per år av kväveoxider (NO_x), svaveloxider (SO_x), partiklar (PM10) och flyktiga ämnen (NMVOC) (ton), från samtliga utsläppskällor
- Andelen bilresor med förnybar energi (andel)

■ 6.3. God bebyggd miljö

Indikatorer som rör området finns även i översiktsplanen (inom ekologisk hållbarhet), avfallsplanen och cykelplanen.

- Andel nya stadsdelar som följer ett uppföljningssystem¹⁵ för hållbar stadsutveckling (andel)
- Antal kommunala fastigheter som certifierats enligt miljöbyggnad nivå guld och silver, eller motsvarande (antal)
- Andel dagvatten som genomgått rening till Bällstaån, Igelbäcken, Säbysjön, Mälaren resp. Översjön (andel)¹⁶
- Andel dagvatten som fördröjts till Bällstaån (andel)¹⁷
- Koldioxidekvivalenter per byggnad (kg/bruttoarea). Detta kan mätas genom livscykelanalys (LCA) eller NollCO₂-certifiering (från SGBC)
- Mängd grönyta per person (yta/invånare)
- Antal genomförda åtgärder ur Järfällas klimatanpassningsplan

¹⁴ Den statistik som används tas från nationella emissionsdatabasen och släpar efter med 2 år.

¹⁵ Det kan vara framtagna kvalitetsprogram, övergripande miljö- och gestaltningsprogram eller certifiering enligt City Lab eller motsvarande.

¹⁶ Denna indikator är inte exakt, utan tas fram genom uppskattningar.

¹⁷ Denna indikator är inte exakt, utan tas fram genom uppskattningar.

- Antalet bostadsområden som över-skrider riktvärdet för trafikbuller på 55 dBA (antal)
- Antalet miljöer avsedda för rekrea-tion samt skolgårdar (lagkrav) som överskrider riktvärdet för trafikbuller på 50 dBA (antal)
- Antal tysta platser (antal)

■ 6.4. Giftfri vardag

- Andel inköpta ekologiska livsmedel (andel av det totala beloppet)
- Antal förskolor, skolor och gymnasie-skolor som har åtgärdats enligt hand-lingsplaner för giftfri miljö (antal)
- Antal förskolor, skolor och gymnasie-skolor som aktivt arbetar med hand-lingsplan för giftfri miljö (antal)
- Åtgärdade områden från skadliga kemikalier (areal)¹⁸

■ 6.5. Ett rikt växt- och djurliv

Indikatorer inom ekologisk hållbarhet finns även i Järfällas översiktsplan.

- Skyddad areal naturmark och vatten (ha)
- Areal hävdad ängsmark (ha)

¹⁸ Från föroreningar i mark.

- Antal bevarade ekologiska lands-kapssamband (antal)
- Andel krontäckningsgrad i tätort (andel)
- Areal hävdad naturbetesmark (ha)
- Antal platser med förekomst av den invasiva främmande arten jätteloka.¹⁹
- Antal platser med förekomst av den invasiva främmande arten jätte-balsamin.²⁰
- Förekomst av mört i Säbysjön (medelantal/nät)
- Fosforhalt i sjöar och vattendrag (µg/l)

■ 6.6. Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet

- Andel upphandlingar där miljökrav ställts utifrån Upphandlingsmyndig-hetens hållbarhetskriterier på bas-, avancerad-, resp. spjutspetsnivå eller motsvarande (andel)

¹⁹ Gäller förekomst av alla invasiva främmande arter som listas i EU:s förordning (1143/2014)

²⁰ Gäller förekomst av alla invasiva främmande arter som listas i EU:s förordning (1143/2014)

- Andel innovationsvänliga upphand-lingar med fokus inom miljöområdet/år
- Antal upphandlingar med fokus inom cirkulär ekonomi (antal/år)
- Antal uthyrda produkter hos Sporto-teket till allmänhet
- Mängd minskade koldioxidutsläpp genom återbrukade produkter inom kommunorganisationen (kg)
- Antalet förmedlade produkter/månad inom kommunorganisationen
- Antal objekt som förpackats i gröna lån (antal)
- Andel kommunala verksamheter och bolag med gällande miljödiplom en-ligt Svensk miljöbas (andel)
- Antal miljöcertifierade och miljödi-plomerade företag i Järfälla/år
- Antalet deltagare i klimatnätverk (antal)
- Andel miljömärkta inköp (andel)²¹
- Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser per invånare (ton/in-vånare)

²¹ Målet avser de inköp som görs via kommu-nens e-handelssystem.

A photograph of a winter forest scene. The ground is covered in snow, and the trees are mostly bare and covered in a light layer of snow. In the middle ground, two people are riding horses through the snow. The sky is a clear, pale blue. The foreground is dominated by out-of-focus, snow-covered tree branches.

Bilagor

Bilaga 1: Förslag till åtgärder

Denna bilaga innehåller förslag till åtgärder. Respektive nämnd ska i budgetprocessen besluta om åtgärder för att nå miljömålen. Nämnderna kan välja åtgärder i denna bilaga eller helt andra åtgärder för att bidra till att miljömålen nås.

1.1. Minskad klimatpåverkan

Område	Åtgärd	Effekt
Strategiska dokument	Revidera kommunens klimat- och energiplan till en handlingsplan för klimatneutrala Järfälla	En revidering av klimat- och energiplanen skulle ge uppdaterade åtgärder som riktar sig mot klimatneutralitet till 2030 i Järfälla som geografisk yta.
	Genomföra åtgärder i Handlingsplan för klimatneutrala Barkarbystaden	En handlingsplan för klimatneutrala Barkarbystaden är framtagen med åtgärder som leder Barkarbystaden till klimatneutralitet till 2030.
	Fortsatt arbete med klimatväxling	Beslutad klimatväxling ska bidra till färre flygresor. Pålägget på 15 procent på biljettpriset går till projekt inom kommunen som minskar koldioxidutsläpp.
	Masshanteringsstrategi för hela kommunen	Den framtagna masshanteringsstrategin för Barkarbystaden utökas till hela kommunen och bidrar till minskade transporter av massor.
	Upprätta riktlinjer för parkering och mobilitet	Genom upprättande av riktlinjer för parkering och mobilitet kan klimatpåverkan minska.
Utredningar	Genomföra utredning kring framtida utsläpp av växthusgaser	För att kommunen ska bli klimatneutral till 2030 behövs en utredning av framtida utsläpp av växthusgaser. Utredningen kan exempelvis grunda sig på detaljplaner.
	Utreda möjligheter för kolinlagring och upptag av CO ₂	För oundvikliga utsläpp av växthusgaser kommer Järfälla att behöva kompensera genom att lagra kol och ta upp koldioxid på olika sätt. Möjligheter för detta bör kartläggas.
Beteendeförändringar	Genomföra löpande Mobility management åtgärder	Påverkar kommunanställda och kommuninvånare att resa på ett hållbart sätt.
	Verka för delade mobilitetslösningar för invånare	Skapar förutsättningar för invånare och anställda att resa miljöanpassat och hållbart.
	Förbättra rutiner för energibesparing	Genom att förbättra rutinerna för att släcka lampor, stänga av datorer, med mera, minskar energianvändningen.
	Inför mobilitetshus/mobilitetshubbar	Skapar förutsättningar för invånare och anställda att resa klimatsmart.
Upphandling	Ställa krav på transporter och arbetsmaskiner	Då kommunen ställer avancerade miljökrav på entreprenörernas transporter och arbetsmaskiner, exempelvis krav på användning av fossilfria bränslen samt Euroklass bidrar det till kommunens minskade koldioxidutsläpp. Förutsättningarna för att ställa krav på transporter ökar vid införande av samordnade varuleveranser. Sparsamt körsätt kan krävas vid upphandling för att ytterligare minska koldioxidutsläppen.
	Ställa krav på elavtal	Vid krav på Bra miljöval-el, säkras en hållbar elleverans.

Fortsätter på nästa sida >>

1.1. Minskad klimatpåverkan

Område	Åtgärd	Effekt
Deltagande i nätverk	Delta i Klimatkommunernas nätverk	Deltagande i nätverket Klimatkommunerna möjliggör kunskapshöjning inom området.
	Delta i Fossilfritt Sverige	Deltagande i Fossilfritt Sverige skapar möjlighet att driva utvecklingen av fossilfria transportmedel.
	Delta i nätverket Miljömålsdialogen	Deltagande i miljömålsdialogen skapar förutsättningar att tillsammans med andra aktörer i länet minska koldioxidutsläppen.
	Delta i internationella nätverk	Deltagande i internationella nätverk, så som ICLEI eller 100 Climate Neutral Cities, skapar förutsättningar för internationell samverkan inom klimatområdet. Deltagandet i ICLEI ger oss även tillgång till CDPs plattform för klimatrapportering.
	Delta i One Planet City Challenge	Deltagande i One Planet City Challenge bidrar till samlad klimatrapportering, internationell feedback på arbetet samt deltagande i nätverk av kommuner som ligger i framkant i klimatarbetet. Deltagandet ger oss även tillgång till CDPs plattform för klimatrapportering.
Planering	Planera i kollektivtrafiknära lägen	Kommunen har goda förutsättningar att påverka samhällets koldioxidutsläpp genom att planera nybyggnation och service på rätt platser till exempel i kollektivtrafiknära lägen.
	Prioritera gång- och cykeltrafik vid planering	Vid planering där gång- och cykeltrafik prioriteras skapas goda förutsättningar för människor att välja gång- och cykel framför andra transportsätt.
	Planera för att skapa hållbara resmönster	Vid planering där bostäder, service och handel integreras skapas förutsättningar för ett hållbart resmönster.
	Genomföra CERO-analyser	Genom fortsatt arbete med CERO-analyser kan kommunen strategiskt minska koldioxidutsläpp från tjänsteresor och pendlingsresor.
Innovationer	Samarbeta med olika aktörer	Genom att samarbeta med andra aktörer i kommunens expansiva områden, skapas möjlighet till att testa innovativa lösningar och därmed kan kommunen visa vägen inom klimatområdet.
	Delta i Viable Cities utlysningar inom klimatneutrala städer	Genom att delta i Viable Cities utlysningar och ta del av deras nätverk kan vi accelerera kommunens omställning till klimatneutralitet.
Fordon och bränsle	Använda förnybara bränslen	Genom att använda förnybara bränslen i befintlig fordonspark bidrar kommunen till minskade koldioxidutsläpp.
Cykel, fordon och bränsle	Byta ut fordon till klimatbonusfordon.	Kommunen bidrar till minskade koldioxidutsläpp genom att byta ut bilar i fordonsflottan till klimatbonusbilar.
	Verka för utbyggnad av laddinfrastruktur	Kommunen verkar för att skapar förutsättningar för ett ökat elbilsanvändande, då en tätare struktur av laddstationer inom kommunen anläggs.
	Genomföra åtgärder i cykelplanen	Befintlig cykelplan innehåller olika mål och åtgärder. Järfälla kommun skapar goda förutsättningar för en ökad cykelanvändning då alla åtgärder i cykelplanen genomförs.

Fortsätter på nästa sida >>

1.1. Minskad klimatpåverkan

Område	Åtgärd	Effekt
Avfall	Genomföra åtgärder i avfallsplanen	Befintlig avfallsplan innehåller olika mål och åtgärder. Genomförande av åtgärderna i avfallsplanen bidrar till minskad klimatpåverkan.
Fastigheter	Genomföra energieffektiviserande åtgärder	Genom att fortsätta det pågående arbetet med energieffektiviserande åtgärder i befintligt fastighetsbestånd bidrar kommunen till minskade koldioxidutsläpp.
Fastigheter Elprodu- ktion	Ställa krav vid nybyggnation	Vid nybyggnation ställs krav på låg energianvändning. Då kommunen ställer krav på låga utsläpp av koldioxid vid nybyggnation, bidrar det till minskade koldioxidutsläpp.
	Arbeta efter den nationella strategin för lågenergibygnader	Genom att följa den nationella strategin för lågenergibygnader (ER 2010:39, Energimyndigheten) kommer fler byggnader att energieffektiviseras med minskade koldioxidutsläpp som följd.
	Installera solceller	Genom att installera solceller på kommunens fastigheter ökar andelen förnybar elproduktion.
	Verka för solceller hos invånare	Genom solcellsseminarium kan kommunen höja invånarnas kunskap kring solceller, som kan leda till ökad installation av solceller.
	Elektrifieringsstrategi	Den framtagna elektrifieringsstrategin innehåller åtgärder som ska genomföras för att minska utsläppen av växthusgaser.
Byggnation	Verka för låga utsläpp vid nybyggnation	Järfälla har en framtagna trähusstrategi som innehåller åtgärder som ska säkerställa att låga utsläpp med byggnation premieras. Certifiering enligt Noll CO ₂ kan tillämpas.
Livsmedel	Använda en högre andel livsmedel med låga koldioxidutsläpp	Genom att öka andelen livsmedel med låga utsläpp i kommunens verksamheter bidrar kosten till kommunens övergripande mål om att vara klimatneutrala till 2030. Säsongsanpassade och närproducerade livsmedel ger ofta lägre koldioxidutsläpp.
	Minska matsvinnet	Att slänga mat innebär att mycket resurser går till spillo helt i onödan. Minskat matsvinn bidrar till minskad klimatpåverkan.
IT	Arbeta med Grön IT	Kommunen har möjlighet att minska koldioxidutsläppen genom att fokusera mer på arbetet med grön IT.
Samarbets- form	Klimatnätverk	Arbeta med klimatnätverk för olika berörda aktörer så som invånare, byggherrar, företag, föreningar, med flera. för att arbeta mot klimatsmarta lösningar, så som exempelvis installation av solceller, anläggande av laddstolpar, cykelparkeringar, med mera.
	Klimatkontrakt 2030	Fortsätta revidera och arbeta med Viable Cities Klimatkontrakt 2030.

1.2. Frisk luft

Område	Åtgärd	Effekt
Strategiska dokument	Arbeta fram en handlingsplan för bullerdämpande åtgärder	Genomföra åtgärder för minskad bullerpåverkan kan bidra till en mer attraktiv ljudmiljö. Ökat fokus på åtgärder vid källan för buller och förbättra befintliga bullerskyddsskärmar.
	Säkerställa bullernivåer i detaljplaner	Genom att säkerställa bullernivåer i tidigt skede är möjligheten att se över för höga nivåer större.
Upphandling	Ställa krav på däck	Ställ krav i upphandling på exempelvis dubbfria och lågbullrande däck.
	Euroklass	Genom att ställa krav på bästa möjliga miljöklass vid upphandling av fordon och arbetsmaskiner säkerställs lägre utsläpp av luftföroreningar.
Luftförorening	Genomföra åtgärder för minskad luftförorening	Genomför åtgärder såsom dammbindning, spolning och städning av gator för att minska luftförorening.
Bygglogistik	Optimera bygglogistik	Arbeta för optimerad byggtrafik och godstrafik till exempel genom bygglogistik och krav på arbetsmaskiner samt samlastning för att både minska buller och luftföroreningar.
Elektrifiering	Elektrifiering av transportsektorn	Elektrifiering av transportsektorn leder till minskade koldioxidutsläpp och till viss del minskat buller.
Stadsbyggnad	Ljuddämpande arkitektur	Använd ljuddämpande arkitektur vid stadsbyggnad för att minska buller.
Buller	Planera för god ljudmiljö	Förutsättningar för god ljudmiljö finns då översiktsplanens vägledning gällande buller följs och om en modell för certifiering av stadsdelar används.
	Bullerutredning	Eftersom att kommunen byggs ut bör bullerutredning göras minst vartannat år för att därefter kunna analyseras.
	Bullerförebyggande arbete	Återgårdar bör göras löpande för att minska invånare "utsatta" för buller.
Buller och luftföroreningar	Växtb eklädda lösningar	Växtb eklädda lösningar bidrar både till minskade bullernivåer och ökad grönstruktur i staden, som ger synergieffekter i form av sociala fördelar, stärkta ekologiska samband, förbättrad luftkvalitet och dagvattenhantering.

1.3. God bebyggd miljö

Område	Åtgärd	Effekt
Strategiska dokument	Löpande arbete med grönstrukturplan	En grönstrukturplan med grönytefaktor och ekosystemtjänster bidrar till rätt prioriteringar inom Järfällas grönområden.
	Revidera vattenplan och ta fram ett åtgärdsprogram för vatten	En reviderad vattenplan och ett åtgärdsprogram för vatten beskriver bland annat hur kommunen på bästa sätt bidrar till att uppnå god vattenstatus.
	Implementera klimatanpassningsplan	Implementera och genomför åtgärderna i den nya klimatanpassningsplanen för att öka kommunens resiliens mot klimatförändringar.
	Arbeta med kommunens lek- och aktivitetsplan	Mål i lek- och aktivitetsplan säkerställer en god bebyggd uppväxtmiljö.
EU-projekt	Delta i EU-finansierade projekt	Deltagande i EU-finansierade projekt ger möjligheter för Järfälla kommun att ligga i framkant av utvecklingen inom hållbar utveckling. Järfälla kan då visa vägen inom miljöområdet.
Certifiering	Certifiera byggnader	En hållbar byggnation kan säkras genom att certifiera byggnader. Möjliga certifieringar är NollCO ₂ och Miljöbyggnad från Sweden Green Building Council (SGBC).
	Certifiera stadsdelar	Hållbara stadsdelar kan främjas genom hållbarhetscertifiering, exempelvis SGBC:s CityLab.
Process-utveckling	Utveckla processer	Utveckling av processerna för undersökning av betydande miljöpåverkan, markanvisningar, exploateringsavtal, LCA m.m. möjliggör en tydlig inriktning mot hållbart byggande.
Innovation och teknik-utveckling	Testa nya tekniska lösningar t. ex. genom innovationsupphandling	Genom att testa olika tekniska lösningar i samband med stadsbyggnadsprojekt skapas möjligheter för Järfälla kommun att visa vägen tillsammans med andra aktörer inom hållbar stadsutveckling.
	Övergång till fjärrvärme	Genom att fler går över till fjärrvärme från direktverkande el kan elförbrukningen minska.
	Smarta nät	Järfälla ska skapa förutsättningar för smarta nät tillsammans med energibolag och byggaktörer.
Avfall	Genomföra åtgärder i avfallsplan	I avfallsplanen finns mål och åtgärder. Genomförandet av avfallsplanens mål, bidrar till ett mer kretsloppsanpassat samhälle.
Dagvatten	Rena dagvatten	Rening av dagvatten skapar förutsättning för en god vattenstatus. Öppen dagvattenhantering ger ett mervärde i den bebyggda miljön. Fördröjning av dagvatten skapar bättre förutsättningar för att rena dagvatten och minskar risker för översvämningar vid stora regn.
	Planera för dagvattenhantering	Vid planläggning behöver tillräckliga ytor avsättas för dagvattenhantering.
	Anlägg gröna tak	Anläggning av gröna tak kan fördröja dagvatten, öka den biologiska mångfalden och ge ett bättre lokalklimat.
	Anlägga växtväggar	Anläggning av växtväggar kan fördröja dagvatten, öka den biologiska mångfalden och ge ett bättre lokalklimat.

Fortsätter på nästa sida >>

1.3. God bebyggd miljö

Område	Åtgärd	Effekt
Grön-områden	Planera för grönområden	Närhet till grönområden med god kvalitet är en viktig aspekt vid planläggning och exploatering. Detta säkras genom vägledning i översiktsplanen.
Transporter och resor	Planera i kollektivtrafiknära lägen	Goda förutsättningar ges för hållbara transporter vid exploatering i kollektivtrafiknära lägen. Det medför minskat buller och bättre luftkvalitet.
	Verka för ökad användning av kollektivtrafik	Underlätta för kollektivt resande genom utökat samarbete i regionen för bra förbindelser, exempelvis tvärförbindelser Sollentuna-Järfälla, samt uppmuntra samåkning.
	Genomföra åtgärder i cykelplanen	Åtgärderna i cykelplanen bidrar till att Järfälla kommun blir en mer attraktiv cykelkommun.
	Utred utveckling av logistikcentral	En utredning om utveckling av logistikcentralen kan leda till fler möjligheter för samleverans och minskade transporter i Barkarbystaden. En utredning kan undersöka möjligheter till återanvändning och återvinning av material vid logistikcentralen.
	Minimera transport av massor	Planera bygg- och anläggningsprojekt så att behovet av att flytta massor minimeras och således minska koldioxidutsläpp, buller och luftföroreningar från transporterna.
Ekosystemtjänster och vattendrag	Utveckla och förstärk ekosystemtjänster	Genom att utveckla och förstärka ekosystemtjänster i fysisk planering skapar Järfälla goda förutsättningar för en ekologiskt hållbar stadsutveckling.
	Genomföra fysiska åtgärder i vattendrag	Genom att ta bort vandringshinder för fisk, förbättra bottensubstrat och ta bort kulvertar i vattendrag skapas bättre förutsättningar att nå de krav om god vattenstatus som finns i EUs ramdirektiv för vatten.
Upphandling	Krav på infrastruktur i byggprojekt	Att ställa krav på infrastruktur i byggnadsprojekt vid upphandling kan leda till minskade utsläpp av växthusgaser och en bättre stadsplanering.

1.4. Giftfri vardag

Område	Åtgärd	Effekt
Strategiska dokument	Handlingsplan för sanering av förorenad mark	Handlingsplanen skapar förutsättningar för kommunens hantering av arbetet med förorenade områden.
Utbildning	Utbilda kökspersonal	Genom att erbjuda utbildning för berörd personal att laga mat med lägre koldioxidutsläpp, skapas förutsättningar att köpa in en högre andel ekologiska livsmedel, utan att kostnadsökningen blir allt för stor.
	Giftfri förskola	Genom den digitala utbildningen giftfri vardag kan pedagoger öka kunskapen kring kemikalier i barns vardag.

Fortsätter på nästa sida >>

1.4. Giftfri vardag

Område	Åtgärd	Effekt
Handlingsplaner	Genomföra åtgärder i kemikalieplanen samt handlingsplaner för giftfri miljö	Genomförande av åtgärderna i framtagna handlingsplaner för giftfri miljö skapar en mer hälsosam vardag.
Förorenad mark	Sanera/hantera förorenad mark	Genom att sanera/hantera förorenad mark i kommunen minskar riskerna att invånare ska exponeras för gifter.
Avfall	Genomföra åtgärder i avfallsplanen	I avfallsplanen finns mål och åtgärder för att minimera riskerna med gifter i samhället.
Tillsyn	Utveckla varutillsynen	Genom att samarbeta och utveckla varutillsynen via Miljösamverkan Stockholms län kan förutsättningar skapas för en förbättrad kemikaliehantering i verksamheter.
	Bedriva tillsyn över bygg- och rivningsavfall	Genom att bedriva tillsyn över hanteringen av bygg- och rivningsavfall skapas förutsättningar för en förbättrad avfallshantering.

1.5. Ett rikt växt- och djurliv

Område	Åtgärd	Effekt
Strategiska dokument	Arbeta med grönstrukturplan	Grönstrukturplanen bidrar till ändamålsenliga prioriteringar inom Järfällas grönområden för att bevara och utveckla den biologiska mångfalden och för att få en ekologisk resiliens.
	Implementera handlingsplan för biologisk mångfald	Handlingsplanen bidrar till bättre hantering av naturvärdesinformation och ger stöd i prioritering av naturvårdsarbeten som i förlängningen gynnar biologisk mångfald.
Lagskyddad natur	Bilda naturreservat eller andra skyddsformer	Genom att bilda naturreservat eller biotopskyddsområde i värdefulla områden skapas goda förutsättningar att bevara och utveckla biologisk mångfald och skydda ekologiska landskapssamband och natur för kommande generationer.
Inventeringar	Inventera grönområden	Genom att göra regelbundna inventeringar inom kommunens grönområden får kommunen bättre möjligheter att prioritera rätt åtgärder.
	Inventera ekologiska landskapssamband	Genom inventering av arter i de ekologiska landskapssambanden vet vi om sambanden fungerar.
Biologisk mångfald	Öka den biologiska mångfalden	Bland annat genom att anlägga grodtunnel, öka arealen ängsmark, minska spridningen av jätteloka och avveckla granplanteringar, kan förutsättningarna för biologisk mångfald i kommunen förbättras.
Ekosystemtjänster	Utveckla och förstärk ekosystemtjänster	Genom att utveckla och förstärka ekosystemtjänster skapar Järfälla goda förutsättningar för ett resilient samhälle.
Växter	Arbeta med olika typer av träd	Arbetet med generationsträd, strukturträd och gästträd kan förstärkas för att säkerställa hållbar planering av växter.

1.6. Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet

Område	Åtgärd	Effekt
Miljö-diplomering	Använda miljöledningssystem	Med hjälp av ett standardiserat miljöledningssystem har kommunen goda möjligheter att på ett systematiskt sätt öka miljömedvetenheten inom organisationen och för andra aktörer i kommunen.
	Utbilda	Genom att driva och utveckla befintliga utbildningar inom miljö och Agenda 2030 säkerställs att kommunens anställda får den kunskap som behövs. Ökad medvetenhet ger goda förutsättningar för hållbara val.
	Löpande uppdatera och förbättra den webbaserade utbildningen	En webbaserad utbildning ger möjlighet till en mer kostnadseffektiv utbildning för kommunanställda, företag, elever, med flera. En webbaserad utbildning är en förutsättning för att alla anställda i kommunen ska ha möjlighet att gå en miljöutbildning.
	Arbeta fram handlingsplaner	I samband med framtagande av handlingsplaner för miljödiplomeringen finns goda förutsättningar för att införa åtgärder för att nå alla miljömål.
Invånare	Införa ett webbaserat klimatverktyg för invånare	Genom att införa ett webbaserat kunskapshöjande verktyg för kommuninvånare skapas förutsättningar för fler att bli medvetna om sin klimatpåverkan och kan således göra mer miljömedvetna val i vardagen.
Information	Informera	Regelbunden information internt samt på kommunens webbplats och på seminarier skapar förutsättningar för Järfällas anställda, invånare och företagare att hålla en hög nivå på sin miljömedvetenhet och därmed agera på ett miljöanpassat sätt.
	Genomföra informationskampanjer	Informationskampanjer kan till exempel genomföras i organisationen för att medarbetare ska få kännedom om styrande dokument.
Avfall	Ökad återanvändning	Ökad återanvändning skapar förutsättningar för ett hållbart samhälle genom minskad konsumtion av nyttillverkade produkter och genom minskad avfallshantering.
	Minska avfallsmängden	Minskat matsvinn medför att livsmedel inte produceras i onödan i lika stor utsträckning som nu.
	Ökad källsortering	Underlätta för kommuninvånare och övriga som verkar i kommunen att sortera sitt avfall korrekt.

Fortsätter på nästa sida >>

1.6. Hållbar konsumtion och hög miljömedvetenhet

Område	Åtgärd	Effekt
Cirkulär ekonomi och cirkulär upphandling	Återbruka produkter	Genom återbruk av produkter kan koldioxidutsläpp, material och pengar sparas. Kommunen har ett system för återbruk inom organisationen som heter Återbruka och nås via intranätet.
	Metod för cirkulär upphandling	En metod för cirkulär upphandling bidrar till minskad resursanvändning och ökat återbruk av produkter.
	Kartläggning av cirkulära initiativ	Cirkulär ekonomi i Järfälla kan stärkas och utvecklas genom att en kartläggning görs av vilka initiativ som finns i kommunen.
	Undersöka återbruk av IT-produkter	Genom att undersöka hur vi kan stärka arbetet kring återbruk av IT-produkter kan vi minska vår resursanvändning.
Upphandling	Uppdatera rutiner för upphandling	Genom att uppdatera rutiner och styrdokument för upphandling skapas förutsättningar för att ställa skarpare miljökrav vid upphandling och förutsättningar ges till mer hållbara inköp.
	Utbilda i hur miljökrav ställs	Genom utbildning i hur man ställer rätt miljökrav på rätt nivå samt hur man följer upp ställda miljökrav skapas förutsättningar för kommunen att ställa skarpare miljökrav i kommunens upphandlingar. Detta leder i sin tur till mer hållbara inköp.
	Utveckla uppföljningssystem	Genom att utveckla systemen för uppföljning kan förutsättningarna för att mäta andelen miljömärkta varor förbättras.
Nätverk	Delta i nätverk	Delegationen för cirkulär ekonomi har startat ett nätverk för kommuner och regioner som arbetar för att bli ännu mer cirkulära och vill diskutera frågor som kan accelerera den cirkulära omställningen. Ett deltagande i nätverket kan höja kommunens kunskap inom området.

Bilaga 2: Ordlista

Agenda 2030 | Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

Avfall | Avfall är varje föremål, ämne eller substans som ingår i en avfallskategori och som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med (Miljöbalken 15 kap 1 §).

Avfallsplanen | Avfallsplanen är gemensam för alla SÖRAB-kommunerna.

Biobränsle | Se bioenergi.

Bioenergi | Bioenergi är sådan energi som kan utvinnas från biologiskt mate-

rial, till exempel direkt genom förbränning av ved eller organiskt avfall, eller indirekt genom utnyttjande av biogas (se nedan) från rötning av avfall eller gödsel med mera.

Biogas | Biogas (metan) bildas när organiskt avfall, till exempel gödsel eller matavfall, bryts ned i en syrefri miljö. Gasen är energirik och kan användas som bränsle.

Biogas Öst | Biogas Öst är en regional plattform som genom samverkan mellan olika aktörer ska påverka och förbättra förutsättningarna för biogas i regionen och bidra till att berörda miljömål uppnås.

Biologisk mångfald | Biologisk mångfald innebär variationen bland växter, djur och andra levande organismer. Mångfalden har tre nivåer, ekosystem och landskap, antalet arter och spelet mellan dem och genetisk variation hos enskilda arters populationer.

I miljöplanen mäts biologisk mångfald med: Areal hävdad ängsmark, förekomst av skogsmes i barrskogssambanden och antal hålträd (gammalt träd) och efterföljare i de två ädellövs-sambanden.

Biotop | Biotop är en naturtyp eller livsmiljö som karakteriseras av ett antal miljöfaktorer. Lövskog är en sorts biotop, kalfjäll en annan, regnskog är ytterligare ett exempel.

Bra Miljöval-el | Bra Miljöval-el är en miljömärkning med Naturskyddsföreningens miljömärke för el som baseras på sol-, vind-, vattenkraft och biobränslen, men inte kärnkraft, kolkraft och naturgas.

Buller | Som buller räknas miljöförvärrande eller oönskat ljud. Ljudnivåer anges i enheten decibel. Det finns gränsvärden samt riktvärden för bullerstörningar.

Byggnader | Med byggnader avses kommunala verksamhetslokaler, särskilda boenden så som äldreboenden och LSS- boenden samt flerbostadshus. Tillbyggnader räknas inte som byggnader.

Cirkulär ekonomi | En cirkulär ekonomi bygger på att återanvända, laga och att betrakta avfall som en resurs. En cirkulär ekonomi strävar efter produkter som är allt mer hållbara, allt mer återvinningsbara och där icke förnybara material över tid ersätts med förnybara.

Citylab | Citylab är ett svenskt system för att certifiera stadsdelar, som håller på att tas fram, framtagandet samordnas av SGBC (Sweden Green Building Council).

Dagvatten | Dagvatten är vatten som tillfälligt rinner på markytan. Oftast menar man vatten från hårdgjorda ytor så som hustak, vägar, parkeringsplatser och stenläggningar. Det mesta dagvattnet är regn eller smältvatten från snö och is.

Ekologi | Ekologi kommer från grekiskan och betyder läran om huset eller platsen/ omgivningen. Ekologi är en del av biologin som undersöker djuren och växterna med avseende på deras levnadssätt samt i deras beroende av och anpassning efter yttre förhållanden som klimat, jordmån osv.

Ekologisk hållbarhet | Ekologisk hållbarhet innefattar allt som har med jordens ekosystem att göra. Detta innefattar bland annat klimatsystemens stabilitet, luft-, land- och vattenkvalitet, landanvändning och jorderosion, biodiversitet (mångfald av både arter och habitat), och ekosystemtjänster (exempelvis pollinering och fotosyntes).

Ekosystem | Ekosystem definieras som ett område, mer eller mindre avgränsat, för levande organismer och deras livsmiljö. Exempel på olika ekosystem kan vara en sjö, skog eller ditt akvarium!

Ekosystemtjänster | Ekosystemtjänster är de funktioner hos ekosystem som gynnar människor, det vill säga upprätthåller eller förbättrar människors välmående och livsvillkor. Det är tjänster som kräver förvaltning till exempel pollinerande insekter, skydd mot naturkatastrofer som översvämningar och jordskred, vattenrening via våtmarker eller musslor, naturliga skadedjursbekämpning, tillgång till grönytor för rekreation, reduktion av partikelhalter och växthusgaser samt bildandet av bördig jord.

Energieffektivisera | Minska energianvändningen genom att förbättra effektiviteten i ventilation, införa effektivare temperaturreglering, beteendeförändringar för att stänga av elektronik och släcka lampor.

Farligt avfall | Vad som är farligt avfall finns definierat. Det är till exempel spillolja, färg-, lack- och limavfall, avfall som innehåller asbest, bekämpningsmedel eller lösningsmedel, tungmetaller, stoft och slagg från rökgasrening, avfall från sjukhus med mera. (Avfallsförordning (2020:614))

Fordon | Personbilar, bussar samt lätta och tunga lastbilar.

Fossila bränslen | Fossila bränsle är bensin, olja och andra petroleumprodukter samt kol och naturgas. De har bildats under miljontals år under jordskorpan. Dessa naturresurser finns inte i oändlig mängd utan kommer att ta slut en dag, exakt när det sker är inte forskarna överens om.

Fossilfri | Innehåll av fossila bränslen saknas.

Förmåns-SL-kort/förmånscykel | Istället för förmånsbil införs förmåns SL-kort eller förmånscykel.

Förnybar energi | Förnybar energi kommer från en energikälla som hela tiden förnyas sig och därför inte kommer att ta slut inom en överskådlig tid, till exempel skog, biogas (se ovan), sol, vind.

Gift | Om ett ämne är giftigt beror inte bara på dess egenskaper, utan på om det kan tas upp i kroppen/organismen och hur stor dosen är.

God vattenstatus | Enligt EUs ramdirektiv för vatten ska utsedda sjöar och vattendrag uppnå vissa kvalitetskrav, både ekologiskt och kemiskt, för att nå bedömningen god vattenstatus.

Grön IT | Grön IT innebär både minskad miljöpåverkan från själva användandet av IT-hårdvara och minskad miljöpåverkan genom att optimera och även ersätta miljökrävande processer med IT-tjänster.

Halvöppen bilpool | Då en organisation handlar upp tjänsten bilpool, kan organisationen välja ge möjlighet även för andra aktörer/invånare att hyra samma bilar vissa tider under dygnet. Detta kallas halvöppen bilpool.

Hållbar utveckling | Hållbar utveckling är en utveckling som tillgodoser våra behov idag utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina. (Brundtland kommissionen, FN 1987) Begreppet innefattar ekonomiska, sociala och ekologiska aspekter och alla ska vara i balans för att hållbar utveckling ska anses råda.

Indikator | En indikator är en mätbar företeelse som indikerar eller visar tillståndet hos ett större system. Lavar på träd kan till exempel vara en indikator på luftkvalitet.

Installerad effekt | Den effekt som beräknas installeras, då solceller eller vindkraft installeras. Mäts vanligen i kilowatt, kW.

Klimatkommunerna | Klimatkommunerna är en förening för kommuner, landsting och regioner som jobbar aktivt med lokalt klimatarbete. Medlemmarnas klimatarbete ligger i framkant i Sverige och världen, med tuffa klimat- och energimål och ambitiösa åtgärder.

Klimatmålet | EU och Sverige har antagit det så kallade 2-gradersmålet vilket innebär att den globala medeltemperaturen vid jordens yta inte stiger mer än två grader över den förindustriella nivån. Klimatförändringarna kommer då att stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir skadlig.

Klimatneutral | Att en verksamhet är klimatneutral innebär att ingen påverkan på klimatet orsakas. Det betyder att en verksamhet, produkt, person eller till och med ett land som är klimatneutral(t) inte ger upphov till några utsläpp av växthusgaser.

Klimatpåverkan | Klimatpåverkan innebär att värme från solen inte kan stråla tillbaka ut i rymden på grund av gaser från förbränning i atmosfären. (Se drivhusgaser.) Det gör att jordens medeltemperatur ökar. Detta får stora konsekvenser för klimatet och växt- och djurlivet, och därigenom på ekonomi och människors levnadsvillkor. De flesta forskare menar att man redan nu ser dessa effekter, hos oss främst flera häftiga oväder och översvämningar, men också värre torka i torrare delar av världen.

Klimatväxlingsmodell | En klimatväxlingsmodell innebär att vid bokning av exempelvis en flygresa läggs en avgift på kostnaden som motsvarar X procent av biljettpriset. Denna avgift placeras sedan på ett konto. Pengarna används efter det av verksamheten för att investera i miljöprojekt som bidrar till minskade utsläpp av växthusgaser så som exempelvis investering i solceller eller cykelparkering.

Koldioxid | Koldioxid bildas vid förbränning och är en av gaserna som bidrar mest till klimatpåverkan/växthuseffekten (se Klimatpåverkan).

Koldioxidekvivalenter | Koldioxidekvivalenter eller CO₂e är ett mått på utsläpp av växthusgaser som tar hänsyn till att olika sådana gaser har olika förmåga att bidra till växthuseffekten och global uppvärmning.

Kolsänka | En sänka, eller kolsänka som det också kallas, är en samling av kol. Haven och världens skogar är stora sänkor, eftersom de binder kol. Det är plankton och de växande träden som använder kol för sin uppbyggnad. Kol som binds i en sänka är motsatsen till kol som grävs upp för att förbrännas. En ny kolsänka minskar mängden koldioxid i atmosfären, men en förbränning av kol ökar mängden koldioxid i atmosfären – vilket i sin tur ökar växthuseffekten.

Konsumtionsbaserade utsläpp | Omfattar utsläpp från varor och tjänster som används i Sverige oavsett var utsläppen sker. Utsläppen kan därmed ske både inom Sveriges gränser och i andra länder.

Kretsloppshantering | Kretslopp innebär att det som utvinns ur naturen ska på ett uthålligt sätt kunna användas, återanvändas, återvinnas eller slutligt omhändertas med minsta möjliga resursförbrukning och utan att naturen skadas.

Krontäckning | Krontäckning är den yta av mark som är beklädd av träd-kronor.

LCA | Livscykelanalys eller LCA är ett sätt att räkna ut en produkts miljöpåverkan under dess livstid från råvara till avfall. Man beräknar användning av naturresurser och energi, inklusive transporter, vid produktion osv. Olika metoder att värdera dessa faktorer kan dock ge väldigt olika resultat.

Miljöanpassad | Miljöanpassad är en produkt som genom sina egenskaper, från tillverkning till avfall, är mindre skadlig för miljön än andra motsvarande produkter. För att konsumenter lättare ska kunna handla miljövänligt finns miljömärkning för vissa produkter och tjänster, se nedan.

Miljöbalken | Miljöbalken (1998:808) är en samlad miljölagstiftning som trädde i kraft 1 januari 1999. Syftet med miljöbalken är att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer kan leva i en hälsosam och god miljö. Många bestämmelser som ingick i tidigare miljölagstiftning har fått en vidare tillämpning i och med miljöbalken.

Miljöbyggnad | Miljöbyggnad är ett certifieringssystem som baseras på svenska bygg- och myndighetsregler och på svensk byggpraxis. Det är förhållandevis enkelt och kostnadseffektivt men ändå verkningsfullt för att skapa miljömässigt hållbara byggnader.

Miljödiplomering | Miljödiplomering är en frivillig märkning som företag som uppfyller vissa miljökriterier kan få. Tanken är att märkningen ska vara en positiv del av företagets marknadsföring. De som utfärdar diplomerna är till exempel kommuner eller organisationer. Det finns till exempel miljödiplomerade hotell, butiker och fastighetsförvaltare.

Miljökvalitetsmål | Regeringen fastställde 1997 femton nationella miljökvalitetsmål som anger vilket miljötillstånd som ska uppnås inom en generation, det vill säga fram till år 2020–25. Miljömålen anger det tillstånd i miljön som är nödvändiga för en hållbar utveckling. Länsstyrelserna har anpassat de nationella målen till regionala mål, och vissa kommuner har tagit fram egna lokala miljömål. 2006 tillkom ett nytt sextonde miljömål.

Miljöledningssystem | Miljöledningssystem är ett administrativt verktyg för att ge struktur och systematisera miljöarbetet hos en organisation. Det omfattar bland annat utredning, målformulering, ansvarsfördelning, uppföljning och förbättringar. Det säger inte någonting om hur miljöanpassat en organisation är. Det finns internationella standarder för kvalitets- och miljöstyrning.

Miljömålsdialogen | Miljömålsdialogen bidrar till tydligare kopplingar mellan det regionala miljömålsarbetet och det operativa miljöarbetet i kommunerna. I nätverket ingår representanter från länsstyrelsen, kommunerna i Stockholms län samt Trafikverket och landstinget.

Miljömärkning | Positiv miljömärkning som sköts av oberoende organisationer finns för många varor som uppfyller olika miljökriterier, till exempel tvätt- och rengöringsmedel, livsmedel, möbler, papper och olika hushållsmaskiner med mera. Detta underlättar för konsumenten att

göra val som är bättre för miljön. (Se de pålitliga och seriösa märkena Bra Miljöval (Falken), EU-blomman, FSC och KRAV ovan, Svanen nedan.) OBS! Det finns flera märken som ger sken av att vara miljömärken, men inte är det! Det finns även symboler som ofta förväxlas med miljösymboler, som nyckelhålet (vilket betyder fettsnåla eller fiberrika livsmedel). Returpilarna anger återvinningsbarhet enbart för själva förpackningen, och inte alls själva produktens miljöanpassning.

Miljöpolicy | En miljöpolicy är vägledande principer för miljöarbete. En policy kompletteras oftast med en mer konkret handlingsplan och ett mer detaljerat program för hur man ska förverkliga sina övergripande miljösmål.

Miljövänlig | Miljövänlig, det vill säga bra eller till ren fördel för miljön, är ett begrepp som inte får användas i reklam. Särskilt inte om produkter som har negativ miljöpåverkan, och det har i princip alla. En bil kan till exempel

aldrig definieras som miljövänlig! Man kallar därför som regel produkter som har goda miljöegenskaper jämfört med andra, för ”miljöanpassade”.

Mobility Management | Mobility Management är ett koncept för att främja hållbara transporter och påverka bilanvändningen genom att förändra resenärers attityder och beteenden. Grundläggande för Mobility Management är ”mjuka” åtgärder, som information och kommunikation, organisation av tjänster och koordination av olika partners verksamheter. ”Mjuka” åtgärder förbättrar ofta effektiviteten hos ”hårda” åtgärder inom stadstrafiken (som exempelvis nya spårvagnslinjer, vägar eller cykelbanor). Mobility Management-åtgärder (jämfört med ”hårda” åtgärder) kräver inte nödvändigtvis stora finansiella investeringar och de kännetecknas samtidigt av en bra kostnads/nyttokvot.

Nettonollutsläpp | Uppnås när mänskliga utsläpp av växthusgaser till atmosfären balanseras av mänskliga negativa utsläpp under en viss tid, och nettonegativa utsläpp när de negativa utsläppen är större än utsläppen.

Parisavtalet | Parisavtalet är ett globalt klimatavtal som trädde i kraft 2016. Kärnan i avtalet är att begränsa den globala uppvärmningen genom att minska utsläppen av växthusgaser.

Renat dagvatten | Renat dagvatten innebär att dagvattnet uppnår kvalitet enligt kommunens riktlinjer för dagvatten.

Resiliens | Ekologisk resiliens är förmågan hos ett ekosystem att möta förändringar och störningar utan att övergå till ett annat tillstånd. Hög resiliens möjliggör återuppbyggnad och förnyelse efter en störning, låg resiliens innebär att ett ekosystem är mycket sårbart. Ofta är det mänskliga aktiviteter som påverkar resiliensen så att sårbarheten ökar.

Samordnade varuleveranser | Genom att en organisation beställer varor till en omlastningscentral, kan leveranserna till de olika leveransadresserna samordnas. Detta ger vinster som färre leveranser till varje verksamhet, förbättrad styrning av leveranstider, mindre fordon kör ut till förskolor och skolor, vilket ger bättre säkerhet. Sammantaget ger detta minskade utsläpp, minskat buller, tryggare leveranser, minskad administration och mer fokus på kärnverksamheten.

Solceller | En teknik som kan ta tillvara solens energi och omvandla den till elenergi.

Solfångare | En teknik som kan ta tillvara solens energi och omvandla den till värmeenergi.

Tvågraders-målet | Se klimatmålet.

Växthuseffekten | Växthuseffekten innebär att värme från solen inte kan stråla tillbaka ut i rymden på grund av gaser, främst koldioxid från förbrän-

ning i atmosfären. Det gör att jordens medeltemperatur ökar. Detta kommer att få stora konsekvenser för klimatet och växt- och djurlivet. De flesta forskare menar att man redan nu ser dessa effekter, med flera häftiga oväder och översvämningar med mera.

Växthusgaser | Växthusgaser är olika ämnen som bildas vid förbränning av främst fossila bränslen som bensen, kol, olja och gas. Koldioxid är den viktigaste men också CFC (se ovan) lustgas, metan, och ozon bidrar till klimatpåverkan/växthuseffekten.

Återanvändning | Att använda något för samma ändamål igen istället för att låta det bli avfall, till exempel återbruk av rivningsmaterial vid nybyggen eller husrenovering, eller användning av "second hand"-kläder.

Återvinning | Återvinning är att ta tillvara materialet i avfall för att tillverka ny råvara, till exempel ny kartong av pappersförpackningar eller ny metallråvara av skrot.

